

ΜΕΝΕΛΑΟΣ
ΛΟΥΝΤΕΜΗΣ

αγέλαστη
άνοιξη



ΕΚΔΟΤΙΚΗ
ΠΑΤΑΚΗ

ΑΓΕΛΑΣΤΗ ΑΝΟΙΞΗ

ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

Πρώτη έκδοση

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Τα πλοία δεν άραξαν	1938
Περιμένοντας το ουράνιο τόξο	1940
Γλυκοχάραμα	1944
Αυτοί που φέρανε την καταχνιά	1946
Βουρκωμένες μέρες	1953
Το τραγούδι των διψασμένων	1966

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ

Έκσταση	1943
Καληνύχτα ζωή	1946
Συννεφιάζει	1948
Ένα παιδί μετράει τ' άστρα	1956
Οι κερασιές θ' ανθίσουν και φέτος	1956
Τότε που κυνηγούσα τους ανέμους	1956
Οδός Αβύσσου αριθμός 0	1962
Το ρολόι του κόσμου χτυπά μεσάνυχτα (και έκδοση γ' εκ νέου επεξεργασμένη)	1963 1966
Η φυλακή του κάτω κόσμου	1964
Θυμωμένα στάχρα	1965
Οι σαρκοφάγοι - Το κρασί των δειλών	1965
Αγέλαστη άνοιξη	1971
Κάτω απ' τα κάστρα της ελπίδας	1972
Οι ήρωες κοιμούνται ανήσυχτα - Σαρκοφάγος II	1974 (έκδοση β')
Ο άγγελος με τα γύφινα φτερά - Σαρκοφάγος III	1974
Της γης οι αντρειωμένοι	1976
Τρόπαια Α' (Η οπτασία του Μαραθώνα)	ΧΧ.
Τρόπαια Β' (Σαλαμίνα)	ΧΧ.
Λύσσα	ΧΧ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

Ο λυράρης (Μιλτιάδης Μαλακάσης)	1974
Ο κονταρομάχος (Κώστας Βάρναλης)	1974
Ο εξάγγελος (Άγγελος Σικελιανός)	1976

ΠΟΙΗΣΗ

Κραυγή στα πέρατα	1954
Τραγουδώ για την Κύπρο	1956
Το σπαθί και το φιλί	1967
Κοντσέρτο για δυο μυδράλια κι ένα αηδόνι	1973
Οι εφτά κύκλοι της μοναξιάς	1975
Θρηνηλίδι και άσμα για το σταυρωμένο νησί	1975
Πυρπολημένη μνήμη	1975

ΘΕΑΤΡΟ

Οι κερανοί ξεσπούν	1958
Οι αρχιτέκτονες του τρόμου	1966
Ανθισμένο όνειρο	1975
Ταξίδια του χαμού	1975
Θα κλάψω αύριο	1975
Πικρή θάλασσα	1976
Οι Δήμιοι με τ' άσπρα γάντια	1978

ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΑ - ΠΟΛΙΤΙΚΑ

Ο μεγάλος Δεκέμβρης	1945
Μπατ-Τάι	1966
Ταξίδι στην απεραντοσύνη - Οδοιπορικό	1976

ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ο Ηρακλής	1976
Ο Δαίδαλος	ΧΧ.
Ο Θησέας	ΧΧ.
Ο Ίκαρος	ΧΧ.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΛΟΥΝΤΕΜΗΣ

Αγέλαστη άνοιξη

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ



ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Θέση υπογραφής δικαιούχων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας
εφόσον αυτή προβλέπεται από τη σύμβαση

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία
Πεζογραφία – 443

Μενέλαος Λουντέμης, *Αγέλαστη άνοιξη*

Υπεύθυνη έκδοσης Υβόνη Καρύδη

Διόρθωση Μαριάνθη Κιουρτσόγλου

Σελιδοποίηση Κωνσταντίνος Καπένης

Φιλμ-μοντάζ Γιώργος Κεραμάς

Copyright© Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη),

Αναστάσιος-Μενέλαος Ηλιόπουλος και

Μενέλαος-Δημήτριος Ηλιόπουλος, 2018

Το *Αγέλαστη άνοιξη* εκδόθηκε πρώτη φορά το 1971

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη,

Αθήνα, Νοέμβριος 2018

ΚΕΤ Γ063 ΚΕΠ 856/18 ISBN 978-960-16-8146-7



**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ**

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Τ.Θ. 1213,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Π Ρ Ω Τ Ο

«Η ΖΩΗ ΕΙΝΑΙ μια μέλισσα, λένε. Λένε... Δηλαδή κεντρί και μέλι. Κι εσύ... Αν είσαι καλός μελισσάς, πετάς το κεντρί και τρως το μέλι. Αν είσαι κακός, τρως το κεντρί και πετάς το μέλι...»

Βλακειών το ανάγνωσμα. «Μελισσάς» σου λέει. Όχι, φίλε. Κανείς δεν είναι μελισσάς. Όλοι είμαστε άνθρωποι. Άνθρωποι που ήρθαμε για να φάμε όχι μόνο το μέλι αλλά και το κεντρί. Όμως... σαν είσαι μικρός, και άχνηδης, τότε τρως μόνο το κεντρί, και το μέλι σ' το τρώνε άλλοι. Πολύ γνωστά πράγματα. Τα 'παθε κι ένας φίλος μας — αυτός που είναι για να γεμίσει τις σελίδες αυτού του βιβλίου. Θα τον ξέρετε... Ο Μέλιος Καδράς. Που γέμισε τις σελίδες ενός άλλου βιβλίου. «Ένα παιδί μετράει τ' άστρα». Μα τώρα δεν είναι πια «παιδί» ούτε «άστρα» μετράει. Τώρα μετράει αγκάθια. Μα... αν είναι έτσι όπως το λες, τότε αυτός ο Μέλιος, με τόσο πολλά αγκάθια, θα μοιάζει με σκαντζόχοιρο! Μα δε μοιάζει. Γιατί τ' αγκάθια τα 'χει όλα από μέσα και δε φαίνονται. Καλά μα... δεν τον πονάνε; θα ρωτήσεις. Τον πονάνε, αλλά όχι και τόσο πολύ. Γιατί ο Μέλιος ανακάλυψε ένα γιατρικό που μόνο στα γηρατειά τους τ' ανακαλύπτουν οι άνθρωποι: Το μυστικό να κάνεις τ' αγκάθια σου φίλους.

Είπαμε πως δεν είναι πια παιδί. Μα ούτε και άντρας πάλι είναι. Στέκεται στη μέση του γεφυριού. Να το περάσει; Εύκολο. Μα τι τον περιμένει στην αντίπερα όχθη; Άγνωστο. Εδώ πρέπει κανείς να το σκεφτεί πολύ. Μα πού σ' αφήνει η ζωή να σκεφτείς; Σε σπρώχνει με το ραβδί της. «Προχώρα!» σου λέει. Καλά, φίλε, να προχωρήσω... Μα αν στην αντίπερα όχθη με περιμένει σταυρός πιο βαρύς; «Τι με νοιάζει εμένα;» σου λέει: «σήκωσ' τον και προχώρα!».

Κι ο Μέλιος προχωρεί... Για την ώρα δε σηκώνει σταυρό. Σηκώνει μόνο τα ρούχα του, και κάτι χρόνια... Δεν είναι πολλά, μα είναι βαριά και τον κάνουν να σκύβει. Πόσο θα 'θελε να ήταν ακόμα παιδί. Μα τα χρόνια είναι λυτά. Και φεύγουν. Σφίγγει κείνος τα δόντια, απλώνει τα χέρια μπροστά, θέλει να τα κρατήσει. Αλίμονο... Τα χέρια αυτά, που ταμποδίζουν όλα, μόνο τα χρόνια δεν μπόρεσαν ναμποδίσουν. Και τ' αφήνουν και χύνονται, πετούν σαν αέρας, σα νερό, και φεύγουν.

Ο Μέλιος προχωρεί. Τον πήρε ο δρόμος απ' το χέρι και τον τραβά. Κείνος αντιστέκεται, παλεύει να του ξεφύγει, να ξαναγυρίσει στο παιδί — αλίμονο.

Ο ήλιος χάνεται κάτω απ' τη σκόνη. Άσπρισε και το παιδί. Σα να γέρασε πρώιμα. Καλά να 'ναι απ' τη σκόνη, μα αν είν' απ' τα γηρατειά; Τη σκόνη θα τη διώξει από πάνω του. Θα σταματήσει στην πρώτη βρύση και θα πλυθεί. Τα γηρατειά όμως με τι ξεπλένονται;

Νωρίς, πολύ νωρίς μπήκε ο καημένος ο Μέλιος στο δρόμο της ζωής. Κι ήταν μικρός και ξυπόλυτος. Κι άμα είσαι μικρός και ξυπόλυτος, ο δρόμος βρίσκει το κρέας σου τρυφερό και σ' το τρώει. Ναι, μα οι γύφτοι —θα σου πει ένας άλλος— οι γύφτοι που περνούν ολόκληρη τη ζωή τους ξυπόλυτοι, πώς έχουν απάνω τους κρέας;

Αχ... τι ήθελε πάλι να τους θυμηθεί; Δεν τους φτάνει που βασανίζονται στη ζωή; Πρέπει να βασανιστούν τώρα και μες στα βιβλία; «Μέλο... Μέλο...» Αχ, Μπίθρο... Ευαγγέλιο θα 'πρεπε να την κάνουν τη ζωή σου. Και να σε βάλουν δίπλα στο Χριστό. Γιατί ξυπόλυτος περπάτησες κι εσύ, ξυπόλυτος δασκάλεφες. Άγιε Μπίθρο. Που και φωτοστέφανο θα 'πρεπε να 'χες στο κεφάλι. Κι εσύ δεν είχες ούτε ένα παλιοφαθί για να μη σε καίει ο ήλιος. Θα 'πρεπε ακόμα να σε περάσουν και στο «Συναξάρι». Δίκαιο είναι δηλαδή να μην μπεις εσύ και να μπει λ.χ. ο Άγιος Ηλίας που πάει με καρότσα, και μάλιστα που τη σέρνουν και φτερωτά άλογα!...

Αχ Μπίθρο... Μπίθρο... Πόσα χρόνια πέρασαν από κείνη τη φυγή, εκείνο τον ασήκωτο χωρισμό; Ακόμη τον δέρνουν οι θύμησες κείνης της σπαραχτικής νύχτας κάτω απ' το φεγγάρι. Τα γυφτάκια με τις μαύρες κοιλιές, να κλαουρίζουν... κι η φωνή του φίλου του να τον παρακαλά να μη φύγει.

—Μέλο... γιατί να πας; Πού να πας; Όλος ο ντουινιάς είναι μια κάπνα. Κάτσε. Πίτουρα έχουμε. Αύριο μπορεί να 'χουμε και αλεύρι. Θα κάνουμε κουσκούσι να σε φαΐζουμε. Πού να πας; Ο ντουινιάς αναπόδιασε. Μεγάλωσε. Ήρθανε ματζίρηδες, υι... μιλιούνια. Και πεινάνε. Φύγανε απ' τα γιαταγάνια, τα γιαγκίνια. Τώρα φωμί δεν έχουνε, σκουτί δεν έχουνε. Ούτε την τρίχα μπιλέ του κεφαλιού τους δεν πήρανε. Τώρα ποθαίνουνε, σβήνουνε. Πού να πας; Η σχολάρα —είδες;— σ' έδιωξε. Σ' το 'λεγα. Τον Μπίθρο δεν ακούς. Εσύ χιτς δεν άκουσες. Πήρες τη στράτα. Άτι δεν έχεις. Πού να πας; Κάτσε. Αύριο ο Μπίτρος θα μαραφετέψει. Θα κάνει μπακίρια, τακίμια, κακαβούλια, πανέρια... Πάμε να τα πουλάμε. Εσύ θα βαράς τα τεντζερέδια, εγώ θα τα τραγουδάω. «Πάρτε μπακίρια!

Πάρτε τεντζερούδια, πάρτε καφελίκια!» Θα γιομίζουμε το κεμέρι μας παρά. Βασιλιάδες. Μπορεί ν' αγοράσουμε κι ένα γομαράκι νιο. Και τσαντίρι, τρανό! Τότες τι θα μας λείπει; Τίπουτας. Να, τίπουτας.

—Ε, να, αυτό είναι, Μπίθρο, αυτό θα με φάει. Που δε θα μας λείπει τίποτα.

—Αμάν! Μέλο. Τι μασλάτια είναι αυτά, για; Πώς μιλάς, για, έτσι στον καρντάση σου; Τι λόγια για είναι αυτά;

—Σωστά λέω.

Ο Μπίθρος σκούπιζε, σκούπιζε συνέχεια το μούτρο του. Ήταν σα να το 'χαν σκεπασμένο από μια βαριά, ιδρωμένη λάσπη. Δε βρίσκει λόγια... Και σκουπίζει, ολοένα σκουπίζει τον ιδρο του.

—Και καϊβέ θα κάνουμε, συνέχιζε απελπισμένα. Άμα θέλεις σου παίρνω και ναργκιλέ. Να τον φουμέρνεις και να θαμάζουμε οι τσούπρες. Θ' ανάβουμε και τσιγάρες, ιι μεγάλες σαν καλάμια. Αγοράζουμε και μιαν αρκούδα άμα θέλεις. Εσύ θα παίζεις το τσουμπερλέκι κι εγώ θα τραγουδάω τη «Ζαχαρούλα» και θα πέφτει μεταλλίκι! Θέλεις; Αχ. Εσύ πάλι σωπάζεις.

Μέλιο, γιατί φίλε μου σωπάζεις; Γιατί δε μιλάς στο φίλο σου; Ποιοι αχνοί σου σκεπάζουν τα μάτια; Να... Ζωή απέραντη σου τάξει ο φίλος σου. Μεγάλη ευτυχία σου απλώνει. Γιατί δεν την παίρνεις;

Ο Μπίθρος πάντα μιλάει, μιλάει, σώνεται η ανάσα του. Μα ο Μέλιος δεν τον ακούει, δεν είναι δω. Κάπου αλλού τριγυρνάει με τη βαλαντωμένη του καρδιά. Και το βράδυ στο μεταξύ περπατά. Τ' αστέρια ένα ένα πέφτουν, χάνονται μες στο πιθάρι τ' ουρανού... Ο Μπίθρος τώρα χτυπιέται. Δεν έχει τι άλλο να κάνει κι αρχίζει να πετσοκόβεται και να σκίζει τα κουρέλια του.

—Να!... Να!... Να κι αυτό. Μέλο! Φεύγεις, και ο Μπίτρος πάει. Τίποτα πια δεν έχει, τίποτα. Μην πας στις πολιτείες... Τι να κάνεις; Σκύλες είναι οι πολιτείες, σκύλες! Τρώνε τα πιδιά τους! Το είδα εγώ με τα μάτια μου. Παθαίνουνε «νταμπλάδες». Μιαν αρρώστια, και τρέμουνε... τρέμουνε... και πέφτουνε τα σπίτια, πίτες... και σκοτώνουνε τους τσελεπήδες. Το τσαντίρι τίποτις δεν παθαίνει. Δεν παθαίνει «νταμπλάδες», δεν γκρεμνάει. Όχι, γκρεμνάει; Να μου πεις. Όχι. Τρως τον τσορμπά σου, κατουράς, όξω, σφυρίζεις. Τίποτα δε φοβάσαι. Άμα το χωράφι που είσαι τρέμει πας αλλού. Φορτώνεις στο γομαράκι σου το τσαντίρι, πας. Το βράδυ ανάβεις φωτιά, στρίβεις τσιγάρες — εφημερίδες έχεις μπόλικες— φουμέρνεις την τσιγάρα σου, η ψυχή σου γένεται μέλι. Ψέματα; Μέλο... όχι, να μην πας. Άμα θέλεις... Να, άμα θέλεις σου παίρνω διολί. Παίζεις διολί και οι τσορμπατζήδες μπαϊλντιζούνε απ' τη γλύκα και πατ! πατ! πατ! σου κολλάνε τα τάλαρα στο κούτελο... Κι άμα σ' αρέσει σε «βλογάμε» με καμιά τσούπρα — έχει μια ο τζιρίμπασης που είναι σερμπέτι. Τζιλβελίδισσα, μερακλίδισσα... μαύρα μάτια, πίσσα! Και πετσί σαν το κάρβουνο! Καλύτερη δεν έχει ο ντουνιάς. Θα παίζεις εσύ το διολί σου, κείνη θα χορεύει, θα χορεύει... Και μεις θα καίμε απ' το μεράκι μας τα τσαντίρια μας. Άλλο καλύτερο έχει; Όχι. Εσύ, μπρε Μέλο, ταμακιάρης άντρωπος δεν είσαι, πώς το κάνεις; Σασιρντίζω...

—Ναι, μα... τα γράμματα που έμαθα τι να τα κάνω; Να τα χαραμίσω;

—Να τα πετάξεις στον ντερέ! Μουλιάζουνε τον άντρωπο, τον κάνουνε σερσέμη. Ύστερα αρρωσταίνει, τον χωματίζουνε και... μπιτί-γκιτί! Είδα εγώ. Τώρα ζέστη είναι. Τη μεγάλη σχολάρα την κλείσανε. Αλλού γράμματα δεν

πουλάνε. Μέλο, εμένα γιατί δεν ακούς; Πού να πας; Παιδούδι είσαι ακόμα, γλωρό, μουστάκια δεν έπιασες. Έχεις άλλο Μπίτρο; Έχεις; Άμα φύγεις χάνεσαι. Χάνεται και Μπίτρος. Γιατί εγώ από τώρα ζωή κάρβουνο θα κάνω. Φίλο άλλο δεν πιάνω. Όχι! Έχω τώρα και την Ντουντού που θέλει να κλάφει και δεν μπορεί. Τη λέπεις; Δεν μπορεί να κάνει ούτε «τσιπ» το μάτι της. Ξέρεις γιατί; Κούτσιχη τη δείρανε, πολύ. Έκλαψε... έκλαψε, έσωσε το νερό του ματιού της. Και τώρα κλαίει με στεγνά μάτια. Μέλο! Να μην κλάφεις πολύ. Θα στεγνώσεις το μάτι σου. Πάρε καλύτερα μια σόπα — θα σου δώσω εγώ. Κι άμα σε πειράξει κανείς δώσε, δώσε, δώσε... Μα να μην κλάφεις. Κοίτα... Τώρα τα παιδούδια κοιμούνται. Τι θα κάνουνε το πρωί; Υναίκα! Να μην τον αφήσουμε. Μη!... Αρκαντάς... Να, κοίτα. Ο Μπίτρος κλαίει. Εσύ μην κλαις. Άσε εμένα. Εγώ μπόλιχο νερό έχω. Υναίκα... Πού είναι τώρα το Μέλο! Έφυγε; Αχ...

Ναι. Ο Μέλιος ξεκόλλησε, γλίστρησε, έφυγε. Τα μάτια του Μπίθρου ήταν πρησμένα και δεν τον είδε καθαρά. Μόνο η Ντουντού έτρεξε ως κάτου στη δημοσιά και του τραβούσε το ρούχο. Τίποτα δεν έλεγε. Μόνο τού τραβούσε το ρούχο. Μα αυτό έλεγε πιο πολλά.

Και τώρα, να τον. Τον πήρε πάλι, τον κατάπие ο δρόμος. Οι πρωινόι ίσκιιο έδειχναν το μπόι του μεγάλο. Ύστερα σιγά σιγά το μπόι του μίκραινε, μίκραινε. Έφτασε το μεσημέρι. Ο Μέλιος δίφασε, σταμάτησε. Ένα πλατάνι πλάι στη δημοσιά έχυνε παχύν ίσκιιο. Ο τόπος ήταν γεμάτος πλατανόμηλα. Ένα βρυσάκι έκλαιγε που τ' άφησαν ολομόναχο. Κάποιοι περαστικοί είχαν φάει αποβραδής μπομποτά με τυρί και τώρα ο τόπος είχε γεμίσει μурμήγκια. Μόλις είχαν αποτελειώσει το φαί τους. Τι δου-

λευτάρικα όμως πλασματάκια! Έτσι όπως ήταν ακόμα πάνω στο χαρτί του τυριού έμοιαζαν σα σοφά γράμματα που περίμεναν το διαβαστή τους. Όμως αδικία! Κανένας δε στεκόταν να τα διαβάσει. Αν τα διάβαζαν, ο κόσμος σήμερα θα ήταν αλλιώςτικος, πιο σωστός. Χωρίς μυρμηγκάκια πλούσια και μυρμηγκάκια φτωχά. Θυμήθηκε τώρα πως —σε κάποιο βιβλίο— διάβασε πως τα μυρμηγκία είχαν βασίλισσα ή βασιλιά, κάτι τέτοιο. Ψέματα! Αν είχαν βασιλιά δε θα ήσαν ίσα. Θα 'χαν κι αυτά τάξεις... Αυλικούς, αυλάρχες, σταβλάρχες... Και τότε, αντίο ισότητα.

Ο Μέλιος ήπια νερό, δροσίστηκε, και κατόπι πήρε κι έναν μικρό ύπνο. Εκεί ψηλά τα φύλλα δεν έλεγαν να ησυχάσουν. Βιάζονταν να τα πουν όλα, όλα, πριν τα προφτάσει το φθινόπωρο και τα ρίξει. Σαν τα πουλιά είναι κι αυτά. Μόνο που τραγουδούν μόνο μια φορά —τότε που πεθαίνουν— σαν τον κύκνο, όπως λένε. Κοροφέξαλα. Πώς είναι δυνατόν ένα πλάσμα να τραγουδά ίσα ίσα την ώρα που πεθαίνει;

Ο ίσκιος όμως έφυγε κι ο Μέλιος ξύπνησε. Το λιοπύρι τον είχε χτυπήσει στο κεφάλι σα σφυρί και τώρα του πονούσε. Πήγε όμως ως το νερό, το 'πλυσε και τώρα σιγά σιγά ο πόνος άρχισε να του περνά. Ακούμπησε στη ρίζα κι άρχισε να ζυμώνει ξανά τα σχέδιά του. Σχέδια... σχέδια... Ποιο να πρωτοπιάσει, πού να πρωτοπάει, πού να σταθεί;

Ένα σκυλί πέρασε, κατούρησε, κι έφυγε. Φαινόταν βιαστικό. Φαίνεται ότι το στείλανε για θέλημα και βιαζόταν. Πήγαινε άκρη άκρη του δρόμου για να μην το δει κανείς με τη μαγκούρα και το κουτσάνει. Την έχουν αυτή τη χάρη οι άνθρωποι. Αχ... καμιά μέρα θα 'πρεπε να τους μαζέψουμε όλους και να βάλουμε τον Μπίθρο να τους μιλήσει. Μπορεί να φτιάχνανε λιγάκι. Σχέδια... Ένα σωρό

είναι στον κόσμο. Μα κανένα δεν έχει χερούλι για να το πιάσεις και να το βάλεις μπρος.

Βγήκε λοιπόν ξανά στο δρόμο. Ένα άλογο πέρασε και τον γέμισε σκόνη. Ο καρβαλάρης του ήταν όλο ξιπασιά. Ούτε και καταδέχτηκε να τον κοιτάξει. Ας είναι. Ας πάει κι αυτό μαζί με τ' άλλα. Είναι τόσο πολλά που πρέπει να καταπιείς...

Πέρα μακριά στο βάθος φάνηκε ένα χωριουδάκι. Κοκκίνιζαν τα κεραμίδια του σα μήλα. Είχε κι ένα καμπαναριό και δίπλα ένα κυπαρίσσι που θέλει να το ξεπεράσει. Άιντε να ιδούμε τι έχεις να κερδίσεις. Ζήλια!... Αυτός είν' ο κόσμος.

Σε λιγάκι πήρε κάπως να δροσίζει, μα μετάνιωσε ξανά κι έβαλε την πρώτη βράση. Καλά να πάθει. Ο Μπίθρος του το 'χε πει.

«Ποτέ να μην μπαίνεις στη στράτα μεσημέρι. Μπες τότε που λυγάει ο ήλιος. Ώρα μια και κατιτίς. Είναι η ώρα του γύφτου. Μεσημέρι μπιλέ και τρεις πιθαμές. Ρολόι δεν έχεις. Τι να το κάνεις; Βάλε το σοπάκι σου στο χώμα. Άμα γλιστράει λίγο ο ίσκιος πάρε τα ποδάρια σου στη ράχη και φεύγα. Είναι ταμάμ η ώρα σου για να κινάς. Βάλε στον κόρφο σου κι ένα πλαστό. Νερό μην παίρνεις. Θα σου δώκουνε τα πλατάνια...»

Σοφία συναγμένη σπυρί σπυρί... Χτυπημένη στ' αμόνι απ' τα φτωχά ανθρωπάκια του κάμπου.

Μα... —περίεργο— το χωριουδάκι όσο το ζυγώνεις, τόσο και μακρύτερα φεύγει. Περίεργο άλλη μια φορά. Μήπως, στ' αλήθεια, ήταν μαγεμένο; Γιατί, έχουν να λένε πως γίνονται κάτι τέτοια πράγματα. Είναι κάτι χαλιά (όχι είναι, ήταν... κάποτε, στους παλιούς καιρούς). Λοιπόν ήταν κάτι χαλιά που έπλεαν στον αέρα, μαζί με τα σύν-

νεφα. Γιατί τάχα να μην υπάρχουν και χωριά που περπατάνε; Εδώ περπατάνε ως κι οι χελώνες που ήρθαν στον κόσμο για να μην περπατήσουνε. Να σκάσουν μες στο καβούκι τους! Ποιος ξέρει... Φαίνεται πως ο παππούς τους θα 'κανε κανένα μεγάλο αμάρτημα κι ο θεός τις καταράστηκε να βασανίζονται σ' όλη τους τη ζωή να βγουν απ' το κουτί τους και να μην μπορούν. Τις έχει κάτι τέτοιες ψυχοπόνιες ο θεός. Ας είναι. Λοιπόν, ναι. Το χωριό ήταν περπατιστό. Θα κυνηγούσε φαίνεται κι αυτό κάποιον βολικό τόπο για να μείνει. Πώς να βουλευτεί ολόκληρο κοπάδι σπίτια; Εδώ ένα τόσο δα κοπαδάκι πρόβατα και θέλει και κείνο το νερό του, το χορτάρι του. Μα τι χορτάρι λέμε τώρα; Είναι όλο καμένο. Και για νερό ας μη γίνεται λόγος. Είναι τόσο λιγιστό, που να, δίφασε ως κι η γης και ραγίσανε τα χείλη της...

Κάποτε, επιτέλους, το χωριό χάθηκε, το 'πιασε ως φαίνεται η νύχτα. Σε λιγάκι όμως ξαναφάνηκε. Όχι το ίδιο... κάτι φωσάκια, μικρά σαν κωλοφωτιές. Η σκόνη τώρα κατάπεσε. Σταμάτησαν τα σύρε κι έλα στη δημοσιά. Κάτι φτερωτά άφησαν τις κρυφώνες τους και βγήκαν να χαρούν τη λευτεριά τους. Νυχτερίδες, νυχτοπούλια... Αυτή είναι ζωή! Ενώ αν ήσουν π.χ. μεροπούλι ποιος θα σου 'δινε σημασία; Τη μέρα χάνεις την προσωπικότητά σου. Ενώ τώρα είσαι κάτι. Είσαι η «Νυχτερίδα!». Σε ξέρουν και τα μωρά παιδιά. Ενώ πες μου, αν μπορείς, ποιο είναι τ' όνομα κείνου του πουλιού που πέρασε τώρα δα με τη λαδιά του φορεσιά και το κίτρινο φιογκάκι; Λες «πουλί» και ξεμπερδεύεις. Να, αλλά η προσωπικότητα; Πού πάει, παρακαλώ η προσωπικότητα; Ενώ, άμα είσαι Νυχτερίδα, όλη η απέραντη νύχτα είναι δική σου. Τρως, πίνεις, σουλατσέρνεις... και μόλις φανεί η σιχαμένη η μέρα τής γυ-

ρίζεις την πλάτη, κρεμιέσαι ανάποδα κι αναπαύεις ωραία το κορμί σου. Φως δεν υπάρχει για να μαθαίνουν οι μισές νυχτερίδες γράμματα κι οι άλλες μισές να μένουνε στραβές. Δηλαδή στραβά είναι τα μάτια μας. Γιατί κείνες βλέπουνε και καλοβλέπουνε — αφού βλέπουν και στα σκοτεινά. Κι αν κλείνουνε τα μάτια τους, είναι για να μη βλέπουνε τα χάλια τα δικά μας.

Στο χωριό όμως ένα ένα τα φώτα σβήνανε. Γιατί; Μήπως ήταν κανένα χωριό... νυχτερίδων; Γιατί να, δεν είναι ούτε μια ώρα που έπεσε ο ήλιος. Αν κατοικούσαν εκεί άνθρωποι θα το 'ριχναν αμέσως στον ύπνο;

Ο Μέλιος μπήκε στα πρώτα σπίτια όταν πια όλο το χωριό είχε βυθιστεί στο σκοτάδι. Μόνο ένα μοναχικό φωσάκι έφεγγε. Ο Μέλιος πλησίασε. Ήταν ένα μικρό λαμπάκι κρεμασμένο από 'να μεσοστύλι κι από κάτω του σάλευαν κάτι κεφάλια σα να νύσταζαν ή σα να προσκυνούσαν. Όλο το υπόλοιπο χωριό ήταν βουβό. Κανένας θόρυβος. Ούτε σκυλί, ούτε γάτα. Παράξενο... Ο Μέλιος άρχισε να ιιώθει ανατριχίλες. Δε θέλεις να πέρασε από δω κανένα αερικό και να τους πήρε τη φωνή; Εδώ ξένος μπαίνει στο χωριό. Δεν έπρεπε να βγει κανένα σκυλί να τον βαβίζει ή να τον προσδεχθεί; Δεν έπρεπε να βγει κάποια γάτα για να του γουργουρίσει ή να χαϊδολογεί στα γόνατά του; Έτσι στα μουγγά δέχεται τους ξένους του αυτό το χωριό; Αερικά λοιπόν; Μα ο Μέλιος θυμήθηκε ότι δεν πιστεύει σε αερικά και λυπήθηκε τον εαυτό του. Αερικά; Αέρα είχαν τα μυαλά κείνων που το είπανε. Εδώ το πράμα ήταν καθαρό. Οι άνθρωποι παρατήσανε το χωριό και φύγανε γιατί δεν είχε να τους θρέψει. Αυτό ήταν! Βλάκα!... Και πήγες αμέσως αμέσως να θυμηθείς τ' αερικά!

Στο μεταξύ ζύγωσε στο σπίτι με το φως.

—Εεεε!... φώναξε από κάποιαν απόσταση.

Τα κεφάλια μεμιάς πέτρωσαν. Ως κι η μικρή φλογίτσα απόμεινε ακίνητη σα να ήταν ζωγραφιστή.

—Εεεε! απ' το κονάκι!... ξαναφώναξε ο Μέλιος.

Τίποτα και τούτη τη φορά. Τα κεφάλια έμεναν πάντα ασάλευτα σα να 'ταν ξύλινα.

—Δε ζει κανείς εκεί; ρώτησε τώρα πιο δυνατά ο Μέλιος.

Ένα ξερό γέλιο αντήχησε μες στη νύχτα και πάγωσε τα πάντα.

—Ζει;... ξέσπασε μετά απ' το γέλιο μια τσιριχτή φωνή. Ζει; Χα! χα! χα! Τι είπες, σιχαμερέ βρικόλακα! Ζει; Για κόπιασε να ιδείς πώς ζει. Έλα... έλα... Δε θα πάθεις τίποτε. Θα αποθάνεις. Είσαι της Αποκαταστάσεως των Προσφύγων ε; Πλησίασε λοιπόν να σε φιλοδομήσω!

Ο Μέλιος πλησίασε δισταχτικά.

—Να, ήρθα... του λέει.

—Τι γυρεύεις μες στη νύχτα; ακούστηκε ξερά η φωνή.

—Το δρόμο... είπε ήσυχα ο Μέλιος.

—Χμ... έκανε ο άνθρωπος πικρά. Καλά κάμνεις και τον γυρεύεις νύχτα. Γιατί την ημέρα δε θα τον βρεις. Χα!... χα!... χα!... Έλα, κλέπτα! Πλησίασε! Δε θα βρεις να κλέψεις ούτε την πορδή του λαγού! Σίμωσε. Μήπως σε τρομάζει το φως; Και βέβαια! Αρέσει ποτέ εις τους κλέπτας το φως;

Ο Μέλιος άφρισε. Μια πέτρα σφύριξε στον αέρα, έσκισε τη μικρήν απόσταση κι έπεσε στο σανιδότοιχο. Κάτι άγνωστα πράγματα γκρεμίστηκαν με φόρα. Όλα θα τα επιτρέψει ο Μέλιος σ' αυτόν τον κόσμο. Μόνο «φοβητσάρη» και «κλέφτη» δε θα επιτρέψει να τον πουν. Ποτές! Κανέννας!

—Βοήθεια! ξεφώνισε ο άνθρωπος. Κλέφτες! Φονείς! Μας

σκοτώνουν! Κρινοδάχτυλη! Το ντουφέκι μου! Αλλά όχι. Το άφησα εις την Σμύρνην. Αλλά θα τον κατασπαράξω και με τα χέρια. Εεε!... συ Γιαν-κεσιτζή! Κλέφτη! Έλα. Τόλμησε, αν μπορείς! Τόλμησε, δειλέ! Οι Έλληνες επολέμησαν και με τα δόντια! Εμπρός! Τόλμησε! Σε περιμένω εδώ διά να αποθάνω!

Κάτι κοριτσίσσιες φωνές άρχισαν να κλαίνε.

—Δε θέλω τίποτα... είπ' ο Μέλιος συγχινημένος απ' τα παράξενα λόγια του ανθρώπου. Θέλω μόνο λίγο νερό...

—Είσαι της Αποκαταστάσεως; συνεχίζει πάντα εχθρικά ο άνθρωπος. Έλα. Έχω ολίγον στο στόμα μου. Έλα να σ' το πτύσω! Αγγελοκάμωτη... φωνάζει σε μια απ' τις κόρες του. Φέξε στον ευεργέτη μας ν' ανέλθει. Έλα, σωτήρα μας. Σε αναμένομεν με το νεράκι στο στόμα.

Ο Μέλιος έκανε μερικές ακόμη δρασκελιές. Ήταν σκανδαλισμένος απ' τη συμπεριφορά κι απ' το λεξιλόγιο του ανθρώπου. Έσυρε τα πόδια του και πλησίασε στα σκαλιά. Ο άνθρωπος τον περίμενε με τη στάση του στρατιώτη που είναι έτοιμος να πυροβολήσει. Ήταν ψηλός, στενός, όλος ένα κόκαλο.

—Έλα!... ξανάπε ο άνθρωπος τρέμοντας από ηρωισμό. Το μόνον όπλον το οποίον διαθέτω ακόμη είναι το φτύσμα μου. Πλησίασε να σ' το εξακοντίσω!

Ο Μέλιος ανέβηκε στο δώμα. Ο άνθρωπος ξαφνικά κοκάλωσε. Έσκυφε ντροπιασμένος το κεφάλι του κι έφτυσε για να ελευτερώσει τη γλώσσα του.

—Έλεος... είπε τραγικά. Συχώρεσέ με. Σε αδίκησα. Είσαι πτωχός. Ήμαρτον. Εμπρός! Σηκωθείτε! φώναξε στις κόρες του. Έχομεν ξένον!

Δυο κοπελίτσες σηκώθηκαν ορθές και τίναξαν απ' τη σκόνη τα φουστανάκια τους.

—Σηκωθείτε! είπε ξανά. Ο άνθρωπος δεν είναι της Αποκαταστάσεως. Κι ούτε καν άνθρωπος είναι. Είναι ακόμη παιδί. Κάθισε, νέε μου. Πού;... Αχ... τα... Τα καθίσματά μας καίγονται ακόμη στη Σμύρνη. Γι' αυτό θα καθίσεις χαμαί. Είσαι πρόσφυξ;... Πώς; Είσαι πρόσφυξ; Και ζεις;

Ο Μέλιος τον κοιτούσε με ταραχή και πόνο. Γύρω γύρω το δώμα ήταν γεμάτο από άγουρα αγριόχλαδα. Και στο ταβάνι κάτι κρεμασμένες ξερές αρμαθιές με τα ίδια άχρηστα φρούτα.

—Τώρα πια δε σε ρωτώ τι θέλεις... είπε με παράξενη στοργή ο άνθρωπος. Ξέρω τι θέλεις. Όλα τα έρημα πουλιά ζητούν το ίδιο πράγμα. Μητρικήν θέρμη. Όμως αλίμονον δεν έχουμε. Η μητέρα των κοριτσιών μου απέθανεν σήμεραν το πρωί. Μήπως πεινάς; Κρινοδάχτυλη... είπε στη μικρότερή του κόρη. Κόψε μερικά ξηρά. Τα φρέσκα αχλάδια φέρνουν δυσεντεριάν... εξηγεί στο Μέλιο. Ακόμη ορθός μένεις; Αγγελοκάμωτη. Φέρε του, κόρη μου, ένα τσόλι. Τι άλλο σου λείπει, παιδί μου; Πολλά μπορείς να βρεις σ' ένα σπίτι που του λείπουν όλα.

—Νερό... είπ' ο Μέλιος άφωνος από συγκίνηση. Νερό μόνο. Τίποτ' άλλο.

—Τόσο πολύ; Αλλά ησύχασε. Μπορεί να βρούμε λίγο. Θα σου δώσουμε το μερίδιον της αείμνηστης. Κρινοδάχτυλη... Φέρε, φως μου, λίγα ξηρά αχλάδια... Φέρε και ολίγες σταγόνες απ' το νεράκι της μητέρας. Έλα, καλό μου πουλί. Είσαι ο μόνος ξένος που δεν εντρέπομαι. Πώς να ντραπείς από έναν άνθρωπο που του λείπει και το νερό; Θα φιλοξενηθείς εδώ. Απ' τα ιωνικά παράλια δεν εφέραμεν τίποτα άλλο εξόν απ' την ομηρικήν μας ψυχήν. Θα 'χεις την αγάπη μας και την καλοκαιρινήν βραδιά. Κατά την φυγήν μας δεν επήραμε τίποτε, τίποτε... Μόνον

γυμνάς ψυχάς, και —δυστυχώς— όχι όλας. Επιπλέον τας χάνομε και αυτάς που εφέραμε. Ας είναι καλά το Κράτος που μας βοηθάει τουλάχιστον να αποθάνωμεν. Διόρισε και κάτι ληστές της Αποκαταστάσεως, διά να μας αποκαταστήσουν. Και εκείνοι αποκαθιστούν τις κόρες τους. Κρινοδάχτυλη... Φέρε παιδί μου εκείνο, ναι, το όργανόν μου. Ο ξένος μας τρώγει. Πρέπει να του κάνομε ολίγην όρεξιν. Τα γκόρτσα —αλίμονο— δεν πηγαίνουν κάτω. Πώς σε λένε, αδελφέ μου; Μέλιος; Όχι. Το όνομα αυτό δε μου λέγει τίποτε. Πάρε ένα: Μελέαγρος. Σου αρέσει;

Η Κρινοδάχτυλη κύλησε απαλά μέσα και έφερε ένα παράξενο όργανο. Πρώτη φορά ο Μέλιος έβλεπε ένα τέτοιο όργανο. Ήταν μεταλλικό, σε σχήμα ημισέλιου, με αργυρές χορδές, κάτι σαν τη λύρα του Δαβίδ. Ο άνθρωπος το πήρε ευλαβικά στα χέρια του. Κατόπι το χάιδεψε, λεπτά, προσεχτικά. Ένας κυματιστός παραπονιαρικός ήχος έφυγε απ' τις χορδές, σα μια απόκοσμη φαλμουδιά. Ο Μέλιος απόμεινε με τ' αχλάδι στο στόμα. Ο άνθρωπος τώρα είχε αρχίσει να τραγουδά. Κάποιον καλούσε τρυφερά. Κάποιον καλόπιανε ζητώντας να τον ημερέψει.

*Πικρώς δονούμαι και πενθώ
Μίσχε, γλυκέ, χωρίς ανθό.
Οι ελπίδες φεύγουν πανοικεί
Νυχτώνει εκεί...*

*Δριμείς οι πόνοι και πολλοί.
Ρέουν οι ρύακες θολοί
Μόνο ο θρήνος κατοικεί
Νυχτώνει εκεί...*

Το φως σιγά σιγά ξεφύγησε. Τα κορίτσια έγειραν τα κεφάλια τους. Ο νυχτερινός τραγουδιστής σώπασε. Και μόνο το παράξενο όργανο συνέχισε να τραγουδά μόνο του, ώσπου ξεφύγησε κι αυτό μες στα δάχτυλά του... Ο άνθρωπος είχε μείνει ένα άσπρο φάντασμα. Αποκοιμήθηκε, ή πέθανε; Καιρός να κοιμηθείς κι εσύ, Μέλιο. Καιρός να κοιμηθείς κι εσύ, φίλε μου. Να κοιμηθείς ή να πεθάνεις.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Ο

ΤΟ ΠΡΩΙ τον ξύπνησε μια ραγισμένη ξέπνοη φωνή. Ξημέρωσε. Ένα δειλό φως απλωνόταν ήσυχα. Στην αρχή ήταν σταχτί, ύστερα άσπρισε. Έδειξε σ' όλη την ασχήμια του τον κόσμο και το άχαρο χωριό. Δε μοσκοβολούσε τίποτα. Ούτε φρούτα, ούτε σβουνιές. Δε βρέθηκε ούτε ένας φωραλέος κόκορας, για να καλωσορίσει τη μέρα. Ο Μέλιος κοιμότανε σα σβολάρι. Κι έτσι θα κοιμόταν ποιος ξέρει πόσο. Μα η φωνή του παράξενου οικοδεσπότη, θρησκευτική, καλότροπη, τον ξύπνησε.

—Κρινοδάχτυλη... Ξυπνήστε, φως μου. Ξημέρωσε.

Έτριψε τα μάτια του κι ο Μέλιος. Το πρώτο που είδε ήταν το κορίτσι που άκουε σ' αυτό το όνομα. «Κρινοδάχτυλη»... Φτωχό, κακότυχο ονοματάκι. Το πλάσμα ήταν άσαρκο, μαραμένο μα... ο Μέλιος ζαλίστηκε. Τα μάτια του!... τα μάτια του!... ήταν περικυκλωμένα από φλόγες. Όλα μια διαμαρτυρία, μια ανυπακοή, μιαν απόγνωση...

—Ξύπνα κι εσύ, ευγενικέ μου ξένε... είπε ο νοικοκύρης στο Μέλιο. Ρόφημα δεν υπάρχει. Δεν έχουμε να προσφέρουμε ούτε αφέψημα βραστού αχύρου. Μα και το άχυρο αν βρισκόταν θα έλειπε το νερό. Γιατί μας έφεραν εδώ; Ερωτώ εσένα, διότι οι άλλοι σιωπούν. Γιατί μας έφεραν;...

Επειδή εβρήκαν μίαν εκκλησίαν. Μα οι εκκλησίες ζουν δίχως νερό και χώμα. Τους αρκεί ένα κυπαρίσσι. Πολλές φορές ούτε και αυτό. Γι' αυτό σου απαντώ εγώ. Απλούστατα. Οι άνθρωποι θα πεθάνουν. Ίδου ο λόγος διά τον οποίον μας έφεραν εδώ. Μας κατεδίκασαν εις θάνατον και μας έφεραν εδώ διά να εκτίσωμεν την ποινήν μας.

Τα χείλη του ήταν άσπρα. Πάσκιζε κάθε λίγο να τα βρέξει αλλά... με τι; Σήκωσε το δάχτυλό του. Ήταν σα να σήκωνε ένα μικρό κερί — έτοιμο να φωτίσει το λείψανό του.

—Εκεί... Να, εκεί... Βλέπεις; Είναι...

Ο Μέλιος κοίταξε. Μα δεν είδε. Μόνο κάπου μες στον κίτρινο άνυδρο κάμπο ξεχώριζες ένα μπάλωμα. Ήταν σαν ένας λεκές από πράσινο χυμένο μελάκι.

—Ναι, εκεί, δεν είναι — όχι λάδι... συνέχισε ο παράξενος άνθρωπος. Είναι ένας μικρός βάλτος γεμάτος με βατράχους και κουνούπια. Φίδια, δεν υπάρχουν. Υπάρχει όμως ολίγον νερό. Νερό; Έκανε πάλι να γελάσει, αλλά δεν μπόρεσε... Γι' αυτό συνέχισε ακόμη πιο πικρά.

—Ε, αφού επιμένουν, καλά... ας είναι και νερό. Αλλά πώς το αντλούν; Πρέπει πρώτα να του σκοτώσεις όλες τας υδροχελώνας, να το κοσκινίσεις να φύγουν τα βατράχια, να το στραγγίσεις σ' ένα στραγγιχτήρι από πλεκτήν βουρλιά και κατόπιν; Κατόπιν πρέπει να το βράσεις. Αλλά πώς να το βράσεις; Αν εκαίγονταν τα κόκαλα των νεκρών μας θα τα εξεθάβαμε και θα τα κάναμε ξύλα διά να βράσωμεν λίγο νερό διά τους ζωντανούς. Όμως, όχι. Δυστυχώς τα κόκαλα δεν καίγονται.

Ήταν μόνο σκελετός, ένας σκελετός με γένια. Έπεσε κάτω ανήμπορος. Από κει ξανασήκωσε μόνο το χέρι του.

—Κρινοδάχτυλη... ψιθύρισε.

Το κορίτσι έτρεξε πλάι του σα μάνα.

—Κρινοδάχτυλη... ξανάπε σβήνοντας.

—Πατέρα!... τρόμαξε το κορίτσι.

—Νερό...

Ο Μέλιος σηκώθηκε. Ήταν βαλαντωμένος, έτοιμος να ξεφωνήσει, να κλάψει.

—Κρινοδάχτυλη!... της είπε. (Το κορίτσι θα θυμάται για πάντα αυτό το μεγάλο ιστορικό: το πώς —για πρώτη φορά— άκουσε τ' όνομά της από ένα ξένο στόμα.) Κρινοδάχτυλη, άφησε... θα πάω εγώ.

Το κορίτσι δε μίλησε. Πήγε σιωπηλά μέσα και γύρισε με δυο κροντήρια... Του πέρασε το ένα στο δικό του χέρι. Έπειτα τον άγγιξε —σιγά, φοβισμένα— «πάμε μαζί» του είπε.

Ο πατέρας έβλεπε. Όχι, δεν έβλεπε... Ένωθε μόνο. Δυο ίσκιοι φεύγανε.

Το πράσινο μελάνι όλο και μεγάλωνε μες στα μάτια των παιδιών. Ο ήλιος άρχισε να τα ψήνει, ν' ανεβάζει ψηλά τον αχνό του.

—Κρινοδάχτυλη... Το κορίτσι έσκυψε, κοκκίνισε (Θεέ μου, πού τό 'βρε το αίμα!). Κρινοδάχτυλη... ξέρεις γράμματα;

Το κορίτσι άλλαξε στο σταμνί του χέρι.

—Εκεί κάτω... στον τόπο μας —είπε— είχαμε ένα σπίτι γιομάτο βιβλία.

—Δεν τα φέρατε μαζί σας;

Το κορίτσι τον κοίταξε. (Έδειξε τα χέρια της άδεια.) «Κανένα...» Και κάτι άλλο έκανε που σήμαινε πιο πολλά. Δηλαδή: «Τα μόνα που προφτάσαμε να πάρουμε μαζί μας ήταν οι ψυχές μας. Αλλά κι αυτές όχι όλες».

Καημένη Κρινοδάχτυλη. Όνομα που βρήκε να σου δώσει ο πατέρας σου. (Αλλά τότε που της το 'δωσε άνοιξαν στον τόπο της όλοι οι κρίνοι...)

—Στο σχολείο πήγαίνες;

—Πού, εκεί; Ναι.

Το 'λεγε και θαρρούσες πως μιλούσε για έναν κόσμο που χάθηκε για πάντα. Πήγαίνε...

—Ε... εσύ; τόλμησε να ρωτήσει το κορίτσι.

Ο Μέλιος έχασε το βήμα του. Νόμιζε πως τον ζεμάτισαν με λιωμένο σίδηρο.

—Εγώ όχι, της λέει. Δηλαδή, δεν πηγαίνω πια.

—Εγώ μεγάλωσα — είπε το κορίτσι. Δε θα ξαναπάω.

Είχε δίκιο. Ο Μέλιος την κοίταξε λοξά. Ναι, ήταν πια μεγάλη. Αν δεν ήταν πεινασμένη, διψασμένη, θα 'μοιαζε με γυναίκα.

—Γιατί σε βάφτισαν έτσι; τη ρώτησε.

—Δε φταίω γω... έκανε σαν να τη χτύπησαν με τη βίβλα. Ο πατέρας μου μου το 'δωσε. Του άρεσαν τ' ασυνήθιστα ονόματα. Άμα δεν έβρισκε απ' τα βιβλία έφκιαχνε δικά του. Τον αδερφό μου τον έβγαλε Θεοβάμονα. Πέθανε. Η μητέρα επέμενε ότι πέθανε γι' αυτό.

—Τι επάγγελμα έχει ο πατέρας σου;

—Περιμένει να πεθάνει. Αυτό λέει πως είναι τώρα το επάγγελμά του. Αν δεν ήμασταν, λέει, εμείς, θα είχε πεθάνει κιόλα.

—Εκεί κάτω στην πατρίδα σας τι επάγγελμα είχε;

—Εκεί; Δεν ξέρω. Όχι, ξέρω. Άκουσα που λέγανε πως ήταν... «Προύχων». Δεν ξέρω τι θα πει — Εσύ ξέρεις;

—Όχι.

—Μπορεί να είναι πάρα πολύ σπουδαίο... Γιατί όσοι τον χαιρετούσαν τα χάνανε και βγάζανε το καπέλο τους.

Στο σπίτι όλο διάβαζε. Μπορεί «προύχων» να πει γραμματικός. Δεν ξέρω πάλι...

—Δε θέλω να σε προσβάλω, αλλά μου φαίνεται πως θα πει «τεμπέλης». Να μη σου κακοφανεί όμως. Ε;

—Δε μου κακοφαίνεται.

—Είχατε πολλά λεφτά εκεί κάτω;

—Δεν ξέρω. Είχαμε όμως πολλά πολλά βιβλία. Για λεφτά δεν ξέρω πόσα είχαμε. Μπορεί και να μην είχαμε καθόλου. Για βιβλία όμως είχαμε πολλά.

—Εσείς γυρίζατε ξυπόλυτες;

—Όχι. Είχαμε δικό μας σπίτι με κήπο. Και τις Κυριακές τρώγαμε κρέας. Καμιά Κυριακή δε μείναμε δίχως κρέας. Όχι, μείναμε μια...

—Τότε, Κρινοδάχτυλη, συχώρα με. Δεν ήταν ο πατέρας σου τεμπέλης. Οι τεμπέληδες τρώνε κρέας κάθε μέρα. Αλλά, να εξηγούμαστε, οι πλούσιοι τεμπέληδες. Οι φτωχοί δεν τρώνε καθόλου. Και κανένας δεν τους βγάζει το καπέλο του.

—Α, ξέχασα. Ο πατέρας μου ήταν και γιατρός. Αλλά δε δούλευε, γιατί έλεγε πως οι άλλοι γιατροί ήταν «φεύτες» και «ληστές». Και γι' αυτό χώρισε —είπε— απ' αυτούς τα «τσανάκια» του. Δεν ξέρω γιατί το 'λεγε αυτό. Και έλεγε ακόμη ότι, επειδής γιάτρευε δωρεάν, δεν τον εμπιστευότανε κανένας άρρωστος. Κι έτσι έμεινε χωρίς αρρώστους και δεν είχε τι να κάνει, κι έπεσε στα βιβλία. Φτάσαμε!

Ο Μέλιος κοίταξε τη χαβούζα με τα λασπόνερα. Μάτωσε η καρδιά του. Πώς να μην πέθαινε ο κόσμος; Χτες ακόμη πέθανε η μάνα της. Μα λυπήθηκε την Κρινοδάχτυλη και δε θέλησε να της το θυμίσει.

—Είναι πολύς καιρός που έχεις να γελάσεις, Κρινοδάχτυλη; της είπε μόνο.

Το κορίτσι τον κοίταξε ανίδεα, λίγο σαστισμένα.

—Καλά, δεν πειράζει... της λέει χαλοπιάνοντάς την. Ούτε και με νοιάζει. Τώρα όμως πώς θα πάρουμε νερό;

Η Κρινοδάχτυλη πιάστηκε από μια βουρλιά, τέντωσε το κορμί της και γέμισε ως τη μέση το κυπελλάκι. Ο Μέλιος την παρακολουθούσε με τεντωμένη περιέργεια. Το κορίτσι πήρε την άκρη του φουστανιού της, το 'βαλε στο στόμα του λαγηνιού, το ζούπωσε, κι έχυσε προσεχτικά μέσα το νερό. Ο Μέλιος πρόσεξε πόσο κοκαλιάρικα ήταν τα γόνατά της.

—Άφησε... της λέει. Τώρα που μου έδειξες, θα τα γεμίσω εγώ.

Ο Μέλιος της πήρε το κύπελλο. Έκανε την ίδια δουλειά, μα πιο γρήγορα και πιο προσεχτικά. Το κορίτσι τον κοιτούσε μ' ανακούφιση και παρηγοριά. Σε μια ώρα μόρresαν να γεμίσουν με βουρκόνερο και τα δυο λαγήνια.

—Και με τι θα το βράσετε; της λέει ο Μέλιος.

—Η Αγγελοκάμωτη πήγε στο δρόμο για σβουινές.

—Πάμε.

Πήραν ξανά αμίλητοι το δρόμο του γυρισμού. Τυραγνισμένοι, κακότυχοι άνθρωποι... Στο μεταξύ, κι άλλοι κιτριναρήδες είχαν πάρει το δρόμο του βάλτου. Ο ήλιος ζεμάτιζε άπωνα. Πραγματικά. Η Αγγελοκάμωτη είχε πάει για σβουινές και φρόκαλα. Καθώς έφταναν στο σπιτάκι την είδαν που γύριζε. Ξοπίσω της έρχονταν κι άλλα κορίτσια. Γιατί δεν ξεφωνίζουν αυτοί οι άνθρωποι; Πώς κάθονται έτσι και περιμένουν ήσυχα το τέλος τους;

—Πώς τον λένε τον πατέρα σου; τη ρωτά καθώς ζύγωναν στο σπίτι.

—Πυθαγόρα.

—Μόνο αυτό;

—Ναι.

Έφτασαν στο σπίτι. Ο κ. Πυθαγόρας τους κοιτούσε με μισόσβηστα μάτια.

—Εφέρατε; τους ρώτησε με κατάξερα χείλη. Επιμένει ακόμη αυτός ο βάλτος να μας συντηρεί;

Το κορίτσι τού έκανε νόημα να υπομονέψει και πήγε ν' ανάψει φωτιά. Πολύ γρήγορα το νερό πήρε να βράζει. Σε λίγο το στράγγιξαν και το βάλανε να δροσίσει. Μα ο κ. Πυθαγόρας δεν άντεχε. «Διψώ» έλεγε. «Τώρα πρέπει να το πιω. Κρινοδάχτυλη! Δώσ' μου λιγάκι νερό, κόρη μου, τώρα που διψώ».

Η κόρη υπάκουσε. Ο κ. Πυθαγόρας το πήρε κι έβρεξε με φόβο τη γλώσσα του.

—Βάλε να φάμε... είπε λίγο μετά. Θα μας καταδεχτείς, παιδί μου;

Τα κορίτσια έφεραν ξερά αχλάδια. Ο Μέλιος σηκώθηκε.

—Έχω λίγο ψωμί και τυρί, είπε.

—Το ξεύρω. Εμαρτύρησα εδώ όλην την ώρα. Όχι, δεν τ' άγγιξα. Μόνο το οσφραινόμουν.

Ο Μέλιος ξεκρέμασε το ταγάρι του. Το προσφάι του ήταν άγγιχτο. Μια ευλάβεια ένιωσε για τον πεινασμένο κείνον άνθρωπο, μια συγκίνηση, που τον άγγιξε ως τα φυλλοκάρδια του. Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια νικά την πείνα. Ορίστε... Άφησε απείραχτο το ψωμί. Το ψωμί... που ποιος ξέρει πόσον καιρό είχε να τ' αγγίξει.

Ο Μέλιος άπλωσε τα πλούτη του μπροστά στους τρεις πεινασμένους. Ο οικοδεσπότης το πήρε, έκοψε το μισό, το τύλιξε στην εφημερίδα και το ξανάβαλε στο ταγάρι. Ύστερα κοίταξε βαθιά το Μέλιο στα μάτια.

—Νέε μου... του λέει... Ολίγον σε είδα, πολύ σε ηγά-

πησα. Ο βίος σου θα είναι σκληρός. Ακολουθείς δρόμον ακανθώδη και δύσβατον. Κράτησε το υπόλοιπον ψωμί σου. Μπορεί να συναντήσεις πιο πεινασμένους από μας. Οι έχοντες και κρατούντες δε δίνουν. Είναι κουφοί. Ακόμη και μερικοί από αυτούς που φέρουν το «σχήμα». Στο ευτυχισμένο παρελθόν αλληλογραφούσα με τον Άγιον Θεατείρων. Υπήρξε συμμαθητής μου. Έγραφα και τώρα, κατά το τραγικόν μου «παρόν». Και τι απάντησιν νομίζεις ότι έλαβα: Την ξέρω απέξω. «Φίλτατε εν Χριστώ, αδελφέ Πυθαγόρα. Η καρτερία εστί μήτηρ πασών των προσδοκιών. Εν Χριστώ ευχέτης... κλπ. κλπ.» Να μην πιστέφεις τους ευτυχείς! Είναι όλοι τους απάνθρωπα κτήνη! Ορίστε, παιδιά μου. Γευθείτε το πενιχρόν τούτο πρόγευμα. Το βράδυ πάλιν πρέπει να πάτε για κλεψιά.

Ο Μέλιος τον κοίταξε, κατάπληκτος. Παρ' ολίγο να του σταθεί η μπουκιά στο στόμα.

—Μην τρομάζεις, καλέ μου... του λέει ο άνθρωπος. Ησύχασε. Δεν κλέβουμε κανένα. Κλέβουμε μόνον τη μητέρα γη. Αγριαχλάδια. Αυτά δεν ανήκουν σε κανένα. Οι άλλοι τα κλέβουν την ημέρα. Εγώ ντρέπομαι. Ποιον; Αφού δεν ανήκουν σε κανένα, ποιον εντρέπομαι; Αλήθεια είναι. Δεν ανήκουν εις ουδένα. Μόνα τους εφύτρωσαν, ανθίσανε, καρπίσανε. Πρώτα τα έτρωγαν οι συκοφάγοι. Τώρα τα τρώγομεν μαζί. Σε ερωτώ: Ποιον εντρέπομαι; Τους συκοφάγους;... Τον εαυτόν μου;... Δεν ξέρω. Αλλά ημείς έχομεν παραδόσεις, παιδί μου... Έχομεν υπόληψιν. Έστω. Τώρα προσευχηθείτε... Έσκυψε το κεφάλι του, και άρχισε: «Ευλόγησον ο θεός την βρώσιν και την πόσιν των δούλων σου... Αμήν».

—Ορίστε, παιδιά μου.

Απέξω κι άλλοι αποσταμένοι γύριζαν απ' το βουρκια-

σμένο νερό. Είχαν πάψει πια να χαιρετούν ο ένας τον άλλον. Ήταν χωμένοι όλοι μες στη δυστυχία τους. Κείνη την ώρα κτύπησε η καμπάνα της εκκλησίας. Αργά, βαριά, τυραγνισμένα.

—Άδικα... λέει ο κ. Πυθαγόρας. Κανείς δεν πάει στην κηδεία. Ούτε και θα ρωτήσουν ποιος πέθανε.

Η καμπάνα χτύπησε λίγο ακόμη και έσβησε. Δεν είχε περισσότερη δύναμη κείνος που τη χτυπούσε. Το 'βρισκε και μάταιο. Ήξερε. Δε θα πήγαινε κανένας.

«Γιατί μπήκα σ' αυτό το χωριό; ρωτιόνταν ο Μέλιος. Απάνω στο δρόμο μου δεν έπεφτε. Και τώρα πώς να φύγω; Αλλά κι αν μείνω τι θα κάνω; Ποιον μπορώ να γλιτώσω; Έχω ακόμη λίγο φωμί. Θα φάνε και σήμερα. Ύστερα;» Ήθελε να 'βρισκε κάποιον από αυτούς που ο κύριος Πυθαγόρας τούς έλεγε «της Αποκαταστάσεως». Θα τον άρπαζε απ' το λαιμό και θα τον ανάγκαζε να σώσει αυτούς τους ανθρώπους. Αν έλεγε «όχι», θα τον σκότωνε. Όνειρα παιδικίστικα... αποκοτιάρικα όνειρα. Γιατί ούτε τους γνώριζε, ούτε από δω περνούσαν. Εκεί που φτάσανε τα πράγματα μόνο ο Μπίθρος πια μπορούσε να σώσει αυτούς τους ανθρώπους. Θα 'βαζε το γαϊδουράκι του να κουβαλάει νερό, γάργαρο νερό απ' την πηγή του πλάτανου, και θα τους γλίτωνε απ' τη χολέρα. Θ' άρχιζαν να δουλεύουν και τη γη. Αλλά πού να βρεις πάνω σ' αυτή την απέραντη φλούδα της γης ένα γύφτο που δεν ξέρεις ούτε ολόκληρο τ' όνομά του: Μπίθρος — κανονικά θα 'πρεπε να τον ξέρουν όλοι. Να 'χουν όλες οι εφημερίδες τη φωτογραφία του, και να καλούν όλο τον κόσμο να του μοιάσει. Αλλά τότε γίνηκαν τα σωστά σ' αυτή την πλάση; Οι εφημερίδες είναι γιομάτες με μισόγυμνες γυναίκες, ή με κορδωμένους στρατηγούς. Κι ένας Μπίθρος

—που του ταίριαζε να 'ναι εικόνισμα στις εκκλησιές— δεν είναι γραμμένος ούτε και με τα φιλά γράμματα.

Η Κρινοδάχτυλη σήκωσε το τραπέζι μαζεύοντας μ' ευλάβεια τα ψίχουλα. Η Αγγελοκάμωτη έπλαθε τις φρέσκες σβουნიές. Τις έκανε πιτάρια και τα κολλούσε στον τοίχο. Ούτε και ξύλα ούτε και άχυρο δεν είχε αυτός ο τόπος. Μόνο γη ξερή, διψασμένη γη. Ας είχε τουλάχιστο νερό. Κάτι θα βλάσταινε.

Ξάφνου, μια παράξενη ορμή τράνταξε την ύπαρξη του Μέλιου. Να μείνει εδώ! Να βοηθήσει αυτούς τους ανθρώπους! Να βάλει τα χέρια του, τους ώμους του, την ψυχή του όλη. Ας έλεγε ο κυρ Πυθαγόρας ότι υπήρχαν άλλοι πιο διψασμένοι απ' αυτούς. Κείνος δεν τους είδε. Κείνος μόνο αυτούς είδε. Κι ένιωσε ένα κάψιμο σ' ολόκληρα τα σωθικά του. Ήθελε να συρθεί λίγο παράμερα και να βάλει κάτω το μυαλό του να σκεφθεί. Αν είχε κι ένα μικρό κλαράκι ή ένα άχερο να περάσει στα δόντια του. Το πράμα θα πήγαινε καλύτερα. Καλό είναι άμα σκέφτεσαι κάτι, να μασάς για να μη χάνεται η σειρά. Τέλος. Αφού δε βρισκόταν άχερο, μπορούσε να βάλει ένα τσουνάκι του αχλαδιού. Το άχερο όμως —όπως και να το πεις— είναι καλύτερο. Δεν πικρίζει. Κι έτσι, μπορείς να σκέφτεσαι όσο θέλεις. Αυτό το κάμωμα με το άχερο το είχε δει στον Μπίθρο. «Είναι η τσιγάρα του φουκαρά αυτό, Μέλο». Και τώρα δεν έβρισκε ούτε κι απ' αυτό. Ας είναι. Πάσκισε με το μισχάρι του αχλαδιού. Πάσκιζε, πάσκιζε... στο τέλος ανακάλυψε κάτι και πάει και βρίσκει τον κύριο Πυθαγόρα. Ο άνθρωπος με το πρώτο κατάλαβε ότι κάτι «σπουδαίο» έχει να του πει. Γι' αυτό και τον πρόλαβε στοργικά:

—Φιλώ τους οφθαλμούς σου, παιδί μου... του είπε. Λέγε.

Ο Μέλιος του είπε. Πως έτσι κι έτσι... είδε κι αλλού

στεγνή γη, πως είδε κι άλλους φτωχούς ανθρώπους. Αλλά τέτοια γη και τέτοιους ανθρώπους δεν είδε πουθενά. Γι' αυτό και δεν μπορεί πια να φύγει. Αν τους αφήσει, θα νομίζει πως θα κάνει τη μεγαλύτερη προδοσία. Πως θα δειχτεί άπονος. Θα μοιάζει σαν κι αυτούς της «Αποκαταστάσεως». Και δε θέλει —για όλον τον κόσμο— δε θέλει ούτε κι η πετρίτσα αυτού του τόπου να σκεφτεί τέτοιο πράγμα για κείνον. Γι' αυτό...

—Λέγε, ωραίον μου φως... συνέχισε ο Πυθαγόρας. Αν καλώς συλλογάμαι, σε εμάντευσα. Θέλεις να συμμερισθείς τους τάφους και τους πόνους μας. Θέλεις να παραμείνεις εις αυτήν την Γεδρωσίαν, ε;... Όχι! Ο Πυθαγόρας δεν εγεννήθη διά να συναποθάνει με άλλους, αλλά διά να ζητήσει μετ' αυτών... ως είπε και ο μέγας μας Σοφοκλής. Όχι. Δε θα σε λάβω μαζί μου εις τον τάφον. Διά τούτο πλεύσε, φύγε! Δε θα το επιτρέψω. Είσαι μια νέα ύπαρξις, από αυτάς που σπανίζουν. Θέλεις να ξεριζωθεί ολόκληρον το γένος των ευγενών; Φύγε. Και σπείρε. Σπείρε ευγένειαν. Σπείρε καλοσύνην. Κάτι θα φυτρώσει. Θάττον ή βράδιον θα φυτρώσει. Έσο βέβαιος. Το επ' εμοί... δε σου επιτρέπω να αποθάνεις. Σου το λέγει ένας πάλαι ποτέ Ασκληπιάδης. Είναι κάτι που το δύναμαι. Και διά τούτο δεν το επιτρέπω. Απαγορεύω. Φύγε! Δεν είναι τίποτε. Θα αποθάνωμεν. Μήπως εγεννήθηκε ποτέ κανείς διά να κατακυριεύσει την ζωήν; Όχι. Πλούτη και δόξα... σκέλεθρα εφήμερα και ουτιδανά. Μόνον η ευγένεια, αυτή είναι το μόνον ωραίον φυτόν. Διότι μεταφυτεύεται. Ποίοι, φως μου, υπήρξαν οι Μεγάλοι σου Διδάσκαλοι; Ποίοι σε ποδηγέτησαν; Ποίοι σου έδειξαν το αληθινόν φως, την άδολον ψυχήν, και το γλυκύ ήθος των απλών ανθρώπων; Ποίοι; Ο Μέλιος κόμπιασε.

—Οι... Μεγάλοι μου Δάσκαλοι;

—Τι; Μήπως δεν είχες;

—Πώς... Και βέβαια!

—Ποίοι ήσαν, παιδί μου;

—Ο μπαρμπα-Ανέστης, ο μπαρμπα-Θόδος. Ο τελευταίος μου ήταν ο Μπίθρος. Δεν ξέρω πώς αλλιώς τους έλεγαν. Ήταν τόσο φτωχοί, που δεν είχαν άλλα ονόματα.

Ο κυρ Πυθαγόρας έψαχνε για μαντίλι. Δε βρήκε. Πιο ύστερα βρήκε την ανάστροφη του χεριού του. Σκουπίστηκε. Ύστερα άπλωσε το χέρι του βρεγμένο ακόμη όπως ήταν απ' τα δάκρυα.

—Πορεύσου, είπε. Πορεύσου, ευλογημένο άνθος του αγρού. Πορεύσου τον δρόμον που σου χαράξανε οι Μεγάλοι σου Διδάσκαλοι. Δεν τους γνωρίζω. Και δε θα τους γνωρίσω ποτέ. Πέρασαν ως τηλαυγείς φάροι και εφώτισαν μόνον εσένα. Ας είναι γαλήνιον το χώμα που τους σκεπάζει και ας μην ακουστούν ποτέ επάνω εις τον τάφον των κλαγγές όπλων και θρήνοι ταπεινών...

—Δεν πέθαναν όλοι, είπε ο Μέλιος. Ο γερο-Θόδος ζει... ακόμη ζει. Κι ο Μπίθρος το ίδιο.

—Τότε ας γίνει η καρδιά τους κανών. Ας γίνει πίστις. Και ας μας οδηγήι. Αμήν. Πήγαινε, παιδί μου. Πορεύσου εις τον δρόμον που σου έδειξαν οι Διδάσκαλοί σου. Από δω είναι. Όχι κατά την Εκκλησίαν. Κατά κει είναι οι νεκροί... Έπειτα, εκεί υπάρχουν λάκκοι και θα σκοντάψεις επάνω τους. Μπερ ξανά στη δημοσιά. Μια στιγμή. Πάρε μαζί σου και την πήραν με τον άρτον σου. Ο δρόμος είναι μακρύς και ο βίος τραχύς. Θα πεινάσεις.

—Κι εσείς;

—Εμείς θα κρατήσουμε την ωραϊαν σου ανάμνησιν, το φως που επέφανεν ημίν εν ώρα σκότους... Το γλυκύ και

απατηλόν ως όνειρον πέρασμά σου. Και, όταν ανδρωθείς, πάρε ξανά την ψυχή σου κι έλα. Και ζήτησε τους τάφους μας... Και φύτευσε ένα δενδρύλλιον. Και, προπάντων, χύσε ολίγον νερό... Στάξε μας ολίγας σταγόνες, διότι ακόμη θα διψούμε...

Ο Μέλιος άπλωσε τα χέρια του κι έσφιξε μέσα τους τα κόκαλα που του πρότεινε ο κύριος Πυθαγόρας. Κατόπι απόθεσε κάτω σεμνά το ταγάρι του κι έφυγε — κάτι θα 'βρισκε να φάει. Είχε και μια δυο δραχμές στην τσέπη του. Παρακάτω ζήτησε με το βλέμμα του τα κορίτσια. Δε φαίνονταν πουθενά. Ο κ. Πυθαγόρας το κατάλαβε.

—Κρινοδάχτυλη... φώναξε. Παιδιά μου. Κοριτσάκια μου! Πού είστε; Ο αδελφός μας αναχωρεί. Ωχ... φεύγει διά παντός...

Κούνησε θλιβερά το κεφάλι.

—Δεν είναι εδώ. Ξεύρω...

Ο Μέλιος έριξε μια ματιά κατά το κυπαρίσσι. Εκεί είδε ν' ανεμίζουν δυο φουστάνια. Τις είδε κι ο γέρος.

—Τις εννόησα... του λέει. Τρέχουν να βρουν τη μάνα τους. Κάθε φορά που ησθάνοντο λύπη ή εντροπή έτρεχον να κρυφτούν πίσω απ' τα φουστάνια της μητέρας τους.

Ο Μέλιος δεν μπόρεσε να σταθεί. Πήδηξε απ' το σκαλοπάτι στη γη σηκώνοντας λίγη σκόνη και ρίχτηκε στο δρόμο. Σκόνη ήθελε... Σκόνη... Να του τα κρύψει όλα. Να τα θάψει όλα... Τα κόκαλα... Τα σβηστά μάτια... Την Κρινοδάχτυλη... Την Αγγελοκάμωτη, που έτρεχαν να κρυφτούν πίσω απ' την ποδιά της μάνας τους. Σκόνη που να θάψει το κυπαρίσσι, που θύμιζε μόνο θάνατο. Και —προπάντων— σκόνη για να κρύψει τα μάτια του... Γιατί είναι άχαρο. Άχαρο και άδικο είναι να τρέχουν, μέσα από δυο νεανικά μάτια, λασπωμένα δάκρυα.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Τ Ρ Ι Τ Ο

ΜΠΗΚΕ στο φαρδύ δρόμο. Πιάστηκε ξανά μαζί του χέρι χέρι. Και πάνε... Πού; Δεν ξέρει — ξέρει μόνο ένα πράμα: Πως πονάει. Και πως όλα είναι χτυπημένα, θανατερά. Αυτό που έμεινε πίσω του δεν είναι πια για να ημερώσει. Θα βράζει και θα καίγεται και θα τον κυνηγά... Σα χρέος που απόχτησε φωνή και μιλάει. Πρώτα ήταν αλλιώςτικά, εύκολα. Γνώρισε μόνο ένα κομμάτι απ' τη ζωή. Αυτήν που είχαν κάνει για τα παιδιά. Τα παθήματα των μεγάλων δεν τα 'ξερε — κάθε άλλο. Νόμιζε πως στον κόσμο υποφέρανε μόνο τα παιδιά. Και πως μόνο γι' αυτά έγινε ο πόνος. Για να τον γεύονται τα παιδιά. Άκουγε που λέγανε «πρόσφυγες». Μα νόμιζε πως ήσαν από μια πόλη που τη λέγανε «Προσφυγιά», όπως λένε «Κερκυραίους» αυτούς που ήρθαν απ' την Κέρκυρα. Όσοι ήσαν κακοί τους ήξερε, τους έβλεπε. Κάνανε κακό στον ίδιο. Τώρα έμαθε ότι ήταν κι άλλοι κακοί που δεν τους έβλεπε κανένας και που τους λέγανε της «Αποκαταστάσεως». Πώς ήταν; Πού να ξέρει. Αφού δεν τους ξέρανε ούτε κι αυτοί που πεθαίνανε εξαιτίας τους.

Ορίστε, Μέλιο, που ο κόσμος δεν τελείωνε όλος στο Γυμνάσιο. Έμεινε κι άλλος απόξω που ήταν χειρότερος. Στο Γυμνάσιο σ' έλεγαν «ουτιδανόν» και «μαλλιαροαγύρ-

τη» και τελειώνει. Το πολύ πολύ να σ' έδιωχναν. Δε σ' έριχναν σ' έναν τόπο χωρίς νερό και φωμί και δε σε πρόσταζαν να πεθάνεις. Ήθελε να 'βλεπε κάποτε έναν της «Αποκαταστάσεως». Σίγουρα θα ήταν κάποιο γουρουνόμουτρο με διπλά δόντια.

Αχ, για κλάματα είσαι, κακόμοιρε κόσμε. Για κλάματα. Και κανέναν δε σε κλαίει. Φτώχνες κι από δάκρυα. Γιατί οι πλούσιοι τα σιχαίνονται, κι οι φτωχοί δεν έχουν άλλα. Γέλιο... δεν πουλιέται πουθενά. Ε, να, αυτό είναι που θα σε φάει. Γιατί χωρίς γέλιο θα μαραθούν όλα μια μέρα. Να μου το θυμάσαι. Όλα! Έφευγε το πρωί, έσβηνε, χάνουνταν. Έμπαινε άγριο το μεσημέρι. «Μέλιο! Πρέπει να σώσεις το χωριό!» Μα το χωριό έμενε τώρα πίσω του και πού θα το ξανάβρισκε; Ξέχασε να ρωτήσει και πώς το λένε. Τι να το κάνεις; Σε λίγο θα το λένε «Κοιμητήρι». Άρχισε να διψά. Καιγόταν, σα να 'πινε όλο το πρωί δάκρυα. Πέρα, μακριά, κάτι βόδια μουκάνιζαν. Μην τύχει και μοιρολογούσαν; Φαίνεται πως διψούσαν και κείνα. Ούτε κι αυτά, λοιπόν, δεν τα λυπούνταν αυτοί της «Αποκαταστάσεως»;

Λίγο ακόμη ο Μέλιος και θα 'πεφτε. Ο ιδρώτας κι η σκόνη γίνανε λάσπη και του πασάλειψαν το πρόσωπο. Πού πάει, λοιπόν; Γιατί δεν κάθεται να ρωτήσει τον εαυτό του; Μα κι αν ρωτήσει τι;... Πού πάνε τα πουλιά; Μα όχι... Τα πουλιά ξέρουν πού πάνε. Ή στη φωλιά τους ή στην Αφρική. Κρίμα να μην υπάρχει Αφρική και για τα παιδιά. Εκεί θα υπήρχαν όλα. Ζεστασιά, νεροκολόκυθα για να τα κάνεις λαγήνια. Δέντρα, σπίτια... Όχι. Σπίτια δε χρειάζονται. Είναι τόση ζέστη, που σκάζεις. Ναι αλλά αν δεν υπάρχουν σπίτια, τότε πού θα κρύβεσαι σαν έρχονται τα θεριά και τα φίδια; Γιατί ο Καρούμπαλος το

’χε πει ανοιχτά. «Η Αφρική, η και “Μαύρη Ήπειρος” επονομαζομένη, τρέφει θηρία, όφεις, και αγρίους όνους. Κάθισε, Δακρυτζίκε. Δε γίνεσαι δεκτός. Εκεί ουδείς δίποδος όνος γίνεται δεκτός. Διαλυθείτε!»

—Διψάω... έκανε μόνος του ο Μέλιος στον αέρα.

Κάποιο σφύριγμα χτύπησε μέσα απ’ τους θάμνους. «Ο όφεις;»

—Έεεε! ακούστηκε μετά απ’ το σφύριγμα.

Ο Μέλιος στάθηκε ξαφνιασμένος. Πίσω από κάτι χόρτα βοσκούσε ένα μαύρο άλογο. Πλάι του διακρινόταν μες στον ήλιο ένα παλιό κάρο. Η φωνή ξανακούστηκε. Μα άνθρωπος δε φαινόταν πουθενά.

—Έεεε πατριώτη!... ξανακούστηκε η φωνή. Άκου! Πες στα ποδάρια σου να σταματήσουν, γιατί θα πέσεις.

—Ποιος είσαι συ; ρωτά ο Μέλιος.

—Εγώ; ο Στρατής. Αλλά δε με βλέπεις. Γι’ αυτό έλα να ρουφήξεις καμιά στάλα νερό για να με δεις. Έλα, γιατί, με τη φόρα που πας, γλήγορα θα κάνεις παρεΐτσα με τους μακαρίτες. Καίγεσαι, μωρέ! Δεν πήρες είδηση; Γίνηκες φρυγανιά. Έλα να ποτιστείς.

Ο Μέλιος ξεκίνησε. Ένας άνθρωπος που δίνει στο διψασμένο νερό ποτές δεν είναι κακός.

—Πού είσαι; του λέει.

—Θόλωσε το θώρι σου, ε; Εδωνά είμαι.

Ο Μέλιος, παραπατώντας, έκοψε δεξιά και πήγε κάτω κει που ακουόταν η φωνή. Σ’ ένα πλατάνι ακουμπούσε ένας άνθρωπος και γελούσε μ’ όλη του την καρδιά.

—Χε χε χε χε. Να τι παθαίνεις. Μια φορά εγώ που δίφασα έπαθα χειρότερα. Είδα καθισμένη στον όχτο μια χελώνα και νόμισα πως ήταν η γιαγιά μου. Έλα.

Θύμωσε ο Μέλιος με τ’ αστεία του. Του ’ρθε να φύ-

γει. Μα αν έκανε άλλα τρία βήματα θα 'πεφτε. Ο άνθρωπος του 'δειξε δίπλα.

—Τ' ακούς; Νεράκι... Λαμπίκος. Πιες κι απέ έλα να γνωριστούμε.

Ο Μέλιος έδωσε αυτί.

—Μα αυτό είναι ροχάλισμα... του λέει. Δεν είναι βρύση.

—Είναι κι ένα ροχάλισμα δίπλα. Μα παραδίπλα είναι και μια βρύση.

—Κι αν με δείρει αυτός που ροχαλίζει;

—Θα ήθελε. Μα δεν μπορεί. Είναι σα χορταριασμένο φίδι. Ωσπου να σαλέψει τη νουρά του, εσύ θα 'χεις φτάσει στη Θεσσαλονίκη. Καλός άνθρωπος. Έχει κι ένα όνομα πολύ μερακλίδικο. Αλλά είναι βαρύς, πίθαρος. Άι, τράβα ντε. Μη νοιάζεσαι. Άμα σου κάνει ζαβολιές, θα τον αφήνω όξω απ' το κάρο μου.

Ο Μέλιος κατέβηκε. Ανάμεσα στις ρεματιές κελάρυζε ένα ολοκάθαρο νερό. Κρύο, τραγουδιστό, λες και σου μιλούσε.

—Πιες ώσπου να την κάνεις γκαίντα, λέει απ' το δέντρο του ο αγωγιάτης. Μου ξύπνησες όμως το μουσαφίρη μου!

—Όχι. Κοιμάται πολύ γερά. Δεν ξυπνάει.

—Ξυπνάει λίγο. Μα ακούει που γουργουρίζει το νερό, θαρρεί πως είναι το ροχαλητό του, και ξανακοιμάται. Ας' τον να κοιμηθεί λίγο ακόμα να θρέψει.

Ο Μέλιος γύρισε στο δέντρο.

—Μπρε! του λέει ο καροτσέρης. Μπράβο. Ξαναζωντάνεψες. Πρόκανες κι έσβησες τη φωτιά. Μπράβο. Δε μου λες. Σ' άρεσε ο αφέντης μου;

—Καλός είναι. Αλλά κάνει τριών λογιών ροχαλητό.

—Εμ... Σαν το 'χεις ένα χάρισμα, να το 'χεις ακαίρηγιο.

—Πού τον πας;

—Στο χωριό μου. Ντρέπομαι να σου πω το καινούριο του όνομα. Ευρυάλιον, λέει. Κρίμας. Το χαλάσανε. Πρώτα το λέγανε Παλούκι. Αλλά σ' αφήνουνε οι χελιδονόκωλοι να χαρείς όνομα;

—Και τι πάει να κάνει αυτός στο Ευρυάλιον;

—Θολές κουβέντες... Δεν τις ξελαγάρισε. Θέλει, λέει, να μας περάσει όλους στο φύλλο.

—Μην είναι δημοσιογράφος;

—Μην κουνιέσαι! Ναι... αυτό είπε πως είναι. Μα εσύ πώς το ξέρεις; Σώπα τώρα, γιατί έρχεται. Πολύ αργοπάτης όμως.

Απ' τις ιτιές πρόβαλε το βαρύ σώμα ενός ψαλιδομούστακου ανθρώπου με «μπαγιασόν» και τιράντες.

—Ανάλιωσα... είπτε.

—Κινάμε;

—Τι ώρα είναι;

—Ταμάμ η ώρα που βγαίνουν στο δρόμο οι κατσίβελοι. Δυο και περίπου. Δροσολόι.

—Δεν πιστεύω. Ποιος είν' αυτός; κάνει άξαφνα και δείχνει μ' ένα πρησμένο δάχτυλο το Μέλιο.

—Αυτός; χμ... Γιολτζής.

—Μίλα ελληνικά!

—...Περπατάρης — δηλαδή με το συγνώμη, ταξιδευτής.

—Κατεξευτελίσατε την γλώσσαν!

—Να μου ξεραθεί ο στόμας αν το ματαπώ. Θάρρεψα πως ήταν ελληνικό.

—Τουρκισμοί αηδείς και ανεπίτρεπτοι!

—Καλά... καλά...

—Αν δεν μπορείς να εγκλιματισθείς, τράβα! Πήγαινε εις την Καρακαλπακίαν σου!

—Καλά... καλά. Θα κλιματιστώ. Πάμε τώρα. Έλα, ξάδελφε, λέει στο Μέλιο. Ο βαρέλας όμως ξαφνικά αγρίεψε.

—Τι; Θα τον πάρεις μαζί;

—Είναι κομματάκι... ζαμπούνης, κατάλαβες;

—Πώς;

—Αδύναμος θέλω να πω. Αυτό...

—Αν αντέχει το μουλάρι σου πάρ' τον. Τι με μέλλει μένα;

—Δεν είναι μουλάρι. Αλλά αντέχει.

—Ποσώς με ενδιαφέρει.

Ο καρολόγος πήγε στο χαντάκι και φώναξε χαϊδευτικά τ' άλογό του.

—Έλα, Ολγάκι, του λέει. Έλα, κουκλάκι μου. Πάμε τώρα. Πάμε...

Ο άνθρωπος άναψε.

—Το όνομα της βασιλομήτορος, μωρέ, έδωσες στη φοράδα σου; Εντροπή!

—Σάματι το ξέρει; Άιντε. Ολγάκι. Καλκέψτε, παιδιά. Χοπ!

Ο άνθρωπος κάθισε κι άπλωσε στα γόνατά του το φαθάκι του. Το Ολγάκι χύθηκε πρόθυμο. Ο αμαξάς πήρε να σφυρίζει.

—Είσαι καλά; λέει στο Μέλιο. Είδες τι όμορφα είναι με οκτώ τα ξένα πόδια;

—Χμ... λέει ο Μέλιος. Είδα έναν που τον πήγαιναν με πόδια και δε φαινόταν καθόλου ευχαριστημένος.

—Βλακείες... είπε ο συνεπιβάτης. Και βόγκηξε.

Το αλογάκι έφευγε πηδηχτό, ανεμίζοντας τη φουντίτσα της χαίτης του.

—Δεν κουράζεται; ρωτά τον καροτσέρη ο Μέλιος.

—Αυτό; Ποτές. Είναι νιο. Δηλαδή τάι... Θέλω να πω, δηλαδή, σουπάς.

—Πώς; Ούρλιαξε με φρίκη ο βαρέλας.

—...Δηλαδή... πλαράκι... διόρθωσε ο καροτσέρης, για να προλάβει τη θύελλα. Δηλαδή... τι πλαράκι; Πλαράκι στο θώρι, και γριγιά στην ελικία.

—Χαμιτισμοί και ατατουρκισμοί του αισχίστου είδους! Εις... τι καταγίνεσαι εσύ νεαρέ; ρωτά περιφρονητικά το Μέλιο. Ετελείωσες τας γυμνασιακάς σου σπουδάς;

—Όχι. Τις σταμάτησα. Δηλαδή τις έκοφα κι έφυγα.

—Κατσιρμάς... κατάλαβες, αφεντικό; επεμβαίνει ο αμαξάς.

—Δεν αποτάθηκα σ' εσένα!

—Καλά, ήμαρτον.

—Εγώ αποτάθηκα στο νεαρό. Λέγε νεαρέ. Μήπως απεβλήθης λόγω αμελείας; Ε;

—Ζόρι η καλογερική, αφεντικό.

—Παύσε, είπα.

—Το βούλωσα.

—Λοιπόν, νεαρέ... συνεχίζει ο κοιλαράς κοιτάζοντας αυστηρά το Μέλιο. Τι βαθμολογίαν είχες έξαφνα εις τα... ελληνικά. Είμαι περίεργος...

—Δέκα, άριστα. Και με θαυμαστικά.

—Μην κουνιέσαι! ξεφωνίζει ο καροτσέρης. Δέκα; Πω! πω! πω! Τα «θυμιαστικά» όμως γιατί του τα 'δωσαν; Τι θα πει...

Ο χοντρός τον έκοψε.

—Χαλινάρι. Βάλ' το και παύσε.

—Γίνηκε.

—Χμ... κάνει στο Μέλιο η βαρέλα. Μα αυτό είναι καταπληκτικόν. Είναι... Και τότε γιατί σε απέβαλαν;

—Για απεργία...

—Πώς; Τότε ορθώς. Μπράβο! Οι καθηγηταί σου ενήργησαν ορθώς.

Ο Μέλιος άρπαξε τα χαλινάρια.

—Σταμάτα!... λέει στον αμαξά.

—Τι έπαθες; Κάνει κείνος σαστισμένος.

—Κατεβαίνω!

—Μουρλάθηκες; Και πού θα ξενουχτερέφεις; Αχ... Μούσκεμα μας τα 'κανες αφεντικό. Δεν ξέρω τι του είπες, μα τον τσίγκλησες άσκημα. Έλα πίσω, βρε! Αχ, πάντα το 'λεγα γω. Φυλάξου απ' άνθρωπο με πολλά μυαλά.

—Δε μ' αρέσει αυτός! είπ' ο Μέλιος. Μου κάθεται στο στομάχι.

—Ποιος;

—Ο... γιοιτζής σου!

Ο πιθάρας φούσκωσε σα ψωμί. Θα 'λεγες πως ήταν έτοιμος να πάθει έκρηξη. Αλλά —περίεργο— σε λίγο η κοιλιά του χαλάρωσε.

—Εύγε... είπε αντί να ξεσπάσει. Έχεις αγρίαν υπερηφάνειαν. Αννίβας. Άνιμπαλ άντε πόρτας! Εύγε!... Μάλιστα, πραγματικός Αννίβας!

—Ανέβα... τον διόρθωσε ο αγωγιάτης.

—Ανακαλώ... είπε παχιά ο πιθάρας. Συγχωρώ ακόμη και τον τουρκισμό σου. Άνελθε! Ανεκάλεσα.

—Έλα, πήδα. Κάλεσε... λέει κι ο αγωγιάτης. Έχεις μια αγρία... άντε, πήδα. Λάθεψε ο άνθρωπος. Τώρα σου κάνει μετάνοια. Πήδα!

—Δε δέχομαι γω μετάνοιες! λέει ο Μέλιος.

—Εύγε κι άλλη μια φορά — φώναξε ο πιθάρας. Εύγε. Αννίβας!

—Έβγα... Ανέβα!... τον διορθώνει ο αγωγιάτης. Έβγα πάνω.

—Παύσε εσύ!

—Έπαψα.

Του άπλωσε το χέρι και τον ανέβασε. Ο Μέλιος κάθισε ξανά δίπλα του. Το αλογάκι άρχισε τώρα να τρέχει ραχβάνι.

—Μια στιγμή... λέει ο βαρέλας στο Μέλιο. Νέε μου, με σκανδαλίζεις εις το έπακρον. Μήπως, κατά τύχην, έχεις και κάλαμον;

Ο αγωγιάτης τινάχτηκε ίσαμε κει πάνω.

—Τι να το κάνει το καλάμι, αφεντικό; Χηνάρια θα βοσκάει; Άλλο και τούτο.

—Παύσε εσύ. Θέλω να πω, μήπως συγγράφεις, παιδί μου;

Ο Μέλιος κόμπιασε. Τι; Θα καθότανε τώρα να του τα πει όλα; Να του πει για την έκθεση που μούσκεφε με δάκρυα ολόκληρη την τάξη; Όχι... Είπε μόνο:

—Ο κύριος Λάιος...

—Ποίος; Ο πατήρ του Οιδίποδος;

Ο Μέλιος ήταν έτοιμος να ξαναγριέψει.

—Ο επιθεωρητής μου!... του είπε κρύα.

—Ωχ, παιδί μου. Τι με ενδιαφέρουν εμένα όλα αυτά; Εγώ εγεννήθην πολιτευτής. Ήδη εκδίδω ένα τοπικό όργανο, το οποίο φιλοδοξώ να καταστήσω και πανελλήνιον.

—Χμ... όμορφο πράμα!... θαυμάζει ο καροτσέρης.

—Τι;

—Το «Πανελλήνιο», ντε, που είπες. Πρώτης τάξεως καφενές. Έχω πει καφέ εκεί και φχαριστήθηκε το καρδάκι μου.

—Παύσε! Παύσε! Παύσε!

—Καλά. Ζητώ συμπάθιο.

—Λοιπόν... σοφέ μου έφηβε, λέει ξανά στο Μέλιο ο πιθάρας. Έχω δι' εσέ μίαν λαμπράν πρότασιν.

—Ευχαριστώ. Δεν τη δέχομαι.

—Πώς ευχαριστείς; Τι προκαταβολικά αρνήσεις είναι αυτά;

—Δε δέχομαι.

—Ορίστε. Εγώ τον κάνω συντάκτην, του οργανώνω το μέλλον του, και εκείνος...

—Εγώ αν έφυγα απ' το σχολειό έφυγα για να μη γράφω κάτι τέτοια μακαρονίστικα που μιλάς.

—Α!... Είσαι μαλλιαροαγύρτης παναπεί, λοιπόν... Ε; Ε, τότε δικαίως πάσχεις. Έχω ανάγκην από έναν καθαρολόγον. Διά να τον αφήνω όταν θα κατέλθω εις την πολιτικήν κονίστραν να κρατά το όργανον.

—Κράτα το, μωρέ! — λέει ο καροτσέρης. Μια και θα κατέβει ο άνθρωπος στη σκονίστρα, κράτα του το όργανο. Αφεντικό... θα πέφτει παραδάκι απ' αυτή τη δουλειά;

—Σιωπή!

—Εγώ για το καλό σου πασκίζω... Λέω λοιπόν πως, μιας και θα κατέβεις στη σκονίστρα, να πάρει το όργανο το παιδί.

—Είπα... Σιωπή. Δεν έχω ανάγκην της συνδρομής σου.

—Για να ξέρεις όμως, έχουμε κι άλλον ένα οργανοπαίχτη στο χωριό. Είναι ένας Νταλαμπίρας. Παίζει ένα κλαρίνο ο άτιμος!... Μέλι!

—Πάυσε εί-πα!

—Καλά. Έπα-ψα.

Το αλογάκι, λες και το ερέθιζαν οι κουβέντες τους, έφευγε τώρα σα φτερωτό. Η σκονισμένη πεδιάδα έμενε πίσω. Τώρα άρχισαν να πρασινίζουν οι πλαγιές. Δέντρα υψώνονταν δεξιά κι αριστερά σα μιναρέδες.

—Δε μου χάρισες όμως τ' όνομά σου; λέει ο αμαξάς στο Μέλιο.

—Μέλιος. Εσύ;

—Στρατής. Δε σ' το 'πα;

—Α, ναι. Στρατή... Για κοίτα... Πέρα εκεί... εκεί κατά το δρόμο που ερχόμουν είδα ένα χωριό. Πώς το λένε;

—Πού να ξέρω για ποιο χωριό μού λες.

—Είναι ένα προσφυγοχώρι. Δεν έχει ούτε νερό ούτε χώμα ούτε δέντρα... ούτε...

—Άσε, ξέρω. Είναι το «Δασύλλιον». Ονόματα που ψάχνουν και δίνουν στα χωριά, οι ρουφιάνοι! Εμείς τον τόπο αυτόν πρώτα τον λέγαμε Βλοϊάρι.

—Θα 'θελα να ξαναπάω εκεί.

—Πότες;

—Ε, μα... Σε καναδυό μήνες.

—Δε θα προφτάσεις κανένα. Θα 'χουν όλοι σχωρηθεί.

Ο πιθάρας όλην αυτήν την ώρα ξεφυσούσε κακιωμένος.

—Ξέρεις με ποιον ομοιάζω;... λέει σε λίγο με παράπονο στο Μέλιο. Με τον μικρόσωμο εκείνον Κορσικανόν. Μάλιστα. Διότι και εγώ, εν μια στιγμή και μόνη, το παν έπαιξα, το παν έχασα. Αμαξηλάτη! Πρόσεξε μη με διακόψεις. Που λέγεις, νεαρέ... Θα μπορούσα κι εγώ να παραιμείνω επιτέλους εις την έδραν μου και να παίρνω τις ανταποκρίσεις του «περιοδεύοντος ανταποκριτού μας». 'Η «του εκτάκτου απεσταλμένου μας»... ε; Ωραία δεν ηχεί; Αλλά συ αρνείσαι. Εμμένεις εις τον μαλλιαρισμόν σου. 'Η δεν εμμένεις;

—Εμμένω.

—Τσ... τσ... τσ... κάνει ο αμαξάς. Αυτό δεν είναι παιδί, μωρέ πατριώτη. Αυτό είναι καρτάλι!

—Παύσε. Επιμένεις λοιπόν, νεαρέ; Ενθυμούμαι τώρα

την απάντησιν του Γαβριηλίδου εις συντάκτην τινά όστις τηλεγραφικώς του εξήτησε αύξησιν. Ο Γαβριηλίδης την απέρριψε. «Επιμένω» είχε τηλεγραφήσει ο συντάκτης. «Επιμείνατε» του απήντησεν ο Γαβριηλίδης. Αλλά εκείνος ήτο ο Γαβριηλίδης. Ενώ εγώ... Ποιος είμαι; Ο Παρμενίων Καρδασιλάρας. Ένας απλός Παρμενίων...

—Μα τι διάολο, μωρέ!... λέει κρυφά ο αγωγιάτης στο Μέλιο. Δεν είναι Έλληνας αυτός;

—Γιατί;

—Εμ τότενες, τι «Αρμενίων» λέει;

Ο Μέλιος σκέπασε το στόμα του.

—Έτσι λοιπόν που λέγεις, νεαρέ. Αισθάνομαι όπως ο μικρός εκείνος τολμητίας της Κορσικής, ο Βοναπάρτης. Μήπως μετέβαλες γνώμην;

—Όχι.

—Καλώς. Αμαξηλάτη! Μαστίγωνε τώρα. Αι διαπραγματεύσεις ενουάγησαν.

Ο Στρατής όμως είχε άλλη γνώμη.

—Αφεντικό... του λέει. Λυπάμαι που δεν τα ταιριάζατε... Αλλά εσύ φταις. Το πίνιξες το παιδί στα κορακίστικα. Αν μίλαες παστρικά, τότες θ' άλλαζε το πράμα. Το παλικαράκι όμως δε θα τ' αφήκω να φύγει. Θα το κρατήσω μουσαφίρη. Είναι πεισματερός σα γαϊδούρι —με το συμπάθιο— και μ' αρέσ'. Με το συμπάθιο, ξανά.

—Και εγώ πού θα ξενισθώ; ρώτησε ο βαρέλας.

Ο αγωγιάτης στράφηκε κατά το Μέλιο.

—Τι 'ν' αυτό που είπε; τον ρωτά.

Ο Παρμενίων διόρθωσε.

—Πού θα διανυκτερεύσω, άθλιε;

—Α, αυτό θέλεις να πεις; Πάλι σε μένα. Μη σκανιάζεις. Έχω μπόλικο μέρος. Χαϊατάκια, ονταδάκια...

—Πώς;

—...δηλαδήs καμαράκια.

—Εντάξει. Πάσα προσφορά δεκτή. Και τώρα τάχυνε.

—Τι... πράμα;

—Μαστίγωνε...

—...ξήγα το μωρέ Μέλιο.

—Όχι! Δεν το εξηγάω. Ας το πει ελληνικά για να το καταλάβει κι ο ίδιος!

Ο Παρμενίων τότε πήρε απόφαση φρικτή.

Παρατάει την καθαρεύουσα κι αρχίζει με φωνή στριγκιά, χωριάτικη.

—Βάρα ρε, θέλω να ειπώ. Καμτσίκωνέ το να φύγ' τ' διαόλου το βιος! Τσίγκλα το, πανάθεμα το γονιό σου, το φοφάδι!

—Ωχ... να μ' ζήσεις γλωσσίτσα μου!... ξεσπάει ο Στρατής και τινάζει τη σκούφια του. Να μου ζήσεις και να μ' χιλιάσεις, γλωσσίτσα μου αλατερή. Ιιχ Ολγάκι! Άιντε, τσούπα μου! να πιάσουμε το Ευρυάλιον, που να πάρει ο διάλος την ψυχή του κυρού και της μάνας του κεινού που το βάφτισε και μας χάλασε το Παλουκάκι μας. Ιπππ... Το γλέπεις πώς φεύγω, αφεντικό; Σιμεντεφέρι! Ωχ. Το είπα πάλι το τούρικο.

—Δυστυχώς αυτό δεν είναι τουρκικόν. Είναι άλλης φάρας. Φραγκικόν!

—Πάλι μ' αρχίνισες τ' αλατσατιανά; Τι όμορφα που λάλαες πρωτύτερα.

—Καλά. Βάρα, ρε Στρατή! Τσίγκλα το, το φωριάρικο, και νυχτωθήκαμαν.

—Κουρνιαχτός!

* * *